

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain 43 §:n ja ammattikorkeakoululain 32 §:n muuttamisesta (yhden opiskeluoikeuden säännös)

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain 43 §:n ja ammattikorkeakoululain 32 §:n muuttamisesta (VN/34601/2024.) Mainittuihin lakeihin ehdotetaan lisättäväksi säännökset aiempien opiskeluoikeuksien menettämisestä, kun opiskelija ottaa vastaan uuden tutkintoon johtavan opiskeluoikeuden. Jos opiskelija ottaa vastaan uuden opiskeluoikeuden, hän menettäisi voimassa olevat saman ja alemman tasoiset opiskeluoikeudet (ns. yhden opiskeluoikeuden säännös). Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2026. Lakeja sovellettaisiin ensimmäisen kerran otettaessa opiskelijoita 1.1.2027 alkavan koulutukseen.

Ammattiliitto Pro kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu esityksestä sen mukaan, mitä lausuntopyynnössä on tiedusteltu.

Ovatko esityksen tavoitteet kannatettavia?

Esityksen mukaan sen keskeisenä tavoitteena on tarjota mahdollisuus korkeakoulututkinnon suorittamiseen mahdollisimman monelle sellaiselle henkilölle, jolla tutkintoa tai opiskeluoikeutta ei vielä ole. Tavoitteena on lisäksi vapauttaa nyt vailla aktiivista käyttöä olevien opiskeluoikeuksien vaatimia resursseja koulutustarjontaan ja koulutukseen laadun kehittämiseen sekä kannustaa opiskelijoita suunnitelmallisempaan opiskeluun ja suorittamaan korkeakoulututkinto laissa säädettyssä tavoitteellisessa suorittamisajassa.

Pro pitää tavoitetta korkeakoulututkinnon tarjoamisesta mahdollisimman monelle vailla sellaista olevalle tavoiteltavana, mutta katsoo, että esitetyt keinot eivät ole tarkoituksenmukaisia.

Onko esitys kannatettava? Perustelkaa myönteinen tai kielteinen kantanne.

Pro ei kannata esitystä opiskeluoikeuden rajaamisesta, sillä olemassa olevan opiskeluoikeuden lakkauttaminen ei luo uutta aloituspaikkaa ensikertalaiselle. Sen sijaan se saanee ensimmäistä korkeakoulututkintoa vailla olevat harkitsemaan ensikertalaisstatuksen ja tutkinto-oikeuden menettämisen pelossa vielä aiempaankin tarkemmin, mille alalle hakeutuvat, mikä puolestaan viivästyttää opintojen aloittamista ja työmarkkinoille siirtymistä. Mikäli korkeakoulututkinto halutaan mahdollistaa mahdollisimman monelle, tulisi sen sijaan korkeakoulujen aloituspaikkojen määrää ja niihin suunnattua rahoitusta kasvattaa.

Ovatko esityksen vaikutusarviot oikeansuuntaiset? Puuttuuko vaikutusarvioista jotakin?

Kuten todettu edellisessä kohdassa, esitys todennäköisesti saa ensimmäistä korkeakoulututkintoa vailla olevat harkitsemaan vielä aiempaa tarkemmin, mille alalle he hakeutuvat. Tämä viivästyttää opintoihin hakeutumista. Korkeakoulututkintoa opiskelevien kohdalla esitys puolestaan hankaloittaa alanvaihtoa, kun sen tulisi Pron näkemyksen mukaan olla mahdollisimman sujuvaa opiskelijalle. Ohjauspalveluiden puolella on jo nyt nähtävissä, etteivät suoraan toiselta asteelta todistusvalinnan kautta opiskelemaan siirtyvät aina hahmota, mitä ovat tulleet opiskelemaan.

Esityksessä tähän on tarjottu ratkaisuksi avoimia korkeakouluopintoja, joiden kautta opiskelija voisi saada käsityksen siitä, soveltuvatko jonkin toisen alan opinnot hänelle paremmin. Esityksen vaikutusarvioissakin todetaan, että avoimeen korkeakouluopetukseen osallistumiseen vaikuttaa avointen korkeakouluopintojen

opintomaksun suuruus. Hallituksen leikattua opiskelijoiden sosiaaliturvasta on oletettavaa, että aiempaa harvalla on varaa avoimen korkeakouluopetuksen kautta kokeilla toisen alan soveltuvuutta itselleen. Esimerkiksi tilanteessa, jossa opinnot viivästyvät valitun alan soveltumattomuudesta johtuvan motivaation puutteen vuoksi, mutta toisen alan opintojen kokeileminen ei taloudellisista syistä ole mahdollista, opinnot ja siten työmarkkinoille siirtyminen hidastuvat täysin turhaan.

Pro kiinnittää myös huomiota siihen, että arvion mukaan selvä valtaosa opiskelijoista, joilla on useampi opiskeluoikeus, ei aktiivisesti opiskele useampaa tutkintoa tai tavoittele useamman tutkinnon suorittamista. Tällöin he eivät myöskään aktiivisesti vie korkeakoulun resursseja tai resurssien käyttö on vähäistä. Tästä huolimatta esitystä perusteellaan nimenomaan resurssien vapauttamisella. Pro haluaa huomauttaa, että myös opiskeluoikeuksista luopumisen käsittely korkeakoulun hallinnossa vaatii resursseja. Mikäli esitys toteutetaan, on lopputulema resurssien käytön osalta varsin muuttumaton.

Muut huomionne esityksestä

-